

[Fraenkel.]

lig ikke noget Ultimatum; jeg kan have grebet fejl baade her og dér ... hvorfor jeg selvfølgelig er villig til Forhandling om alle Enkeltheder. ... Men een Ting er Regeringen ikkē villig til, paa eet Punkt vil jeg staa fast. Der bliver ikke Tale om Lemlæstelse eller Sønderdeling af Reformen; thi det, vi trænger til, er netop en samlet Socialreform, ikke et nyt Stykke Reformmageri, et Lappe-skrædderi eller en Bessermachen.“

Det vil jeg haabe den højtærede Minister vil holde fast ved — det tror jeg for Resten ogsaa han vil, hvis jeg kender ham rigtig —, for uden det bliver det værdifuldeste i Lovforslagene i høj Grad beskaaret, og uden det blev der ikke tilbage af Lovforslagene, hvad der under alle Omstændigheder vil blive tilbage af dem, enten de vedtages eller de ikke vedtages; der blev ikke tilbage en Skole, som vi trænger meget haardt til her, baade Ministre og vi andre.

Enkelthederne i Lovforslagene skal jeg naturligvis ikke komme ind paa — det er jo heller ikke Enkelthederne, der skal forhandles her ved første Behandling, de hører hjemme ved Lovforslagets anden Behandling. En samlet Tilslutning eller en samlet Kritik af alle disse Enkeltheder vilde, forudsat at man overhovedet var kompetent til det, kræve et indgaaende og langvarigt Studium, som jeg til Dato ikke har kunnet ofre paa dette omfattende Lovkompleks. Jeg vil holde mig til det, som er det karakteristiske ved Komplekset: At det er en sammenhængende, levende Enhed. Men inden jeg kommer nærmere ind derpaa, vil jeg gerne optage en Bemærkning, som det ærede Medlem Hr. C. J. F. Sven, der var Ordfører for os, kom med, og som jeg gerne vil have Lov at uddybe noget kraftigere.

Det ærede Medlem Hr. C. J. F. Sven gjorde fuldkommen rigtig opmærksom paa, at Forsørgerspørgsmaalet havde ligget for i alle Samfund, der havde eksisteret, og det var ogsaa blevet løst paa en eller anden Maade. Jeg tror ikke, jeg haaber da ikke, at Tiden skal være spildt paa Dem, naar jeg i nogle ganske korte Træk gennemgaar den Maade, hvorpaa dette Spørgsmaal har været løst i de 5 — tror jeg det er — forskellige Samfundstyper, vi kender i Nutidens Kulturperiode.

Det vil være nødvendigt, at jeg, lige med et Par Streger, antyder, hvordan Erhvervsordningen har været i disse forskellige Perioder, for det er netop det karakteristiske, som jeg vil bede Dem lægge Mærke til, at enhver Ordning af Forsørgelsesvæsenet, hvad

enten den har været systematisk eller ikke, hvad enten den har været tilsigtet eller ikke, til syvende og sidst altid har lagt sig til Rette over Erhvervsorganisationen, saadan som denne enten var planlagt til den vedkommende Tid, hvis noget saadant var muligt, eller som den, uden at være planlagt, af sig selv gennem den naturlige Udvikling var kommet til at ligge.

Jeg vil have Lov til at bruge lidt Tid til dette, for en Mængde Mennesker kommer lige fra en Tid — som jeg ogsaa skal gøre Rede for —, der har haft et meget sløjt Forsørgelsesvæsen — jeg ser naturligvis bort fra de sidste Aartier, hvor noget andet igen er begyndt —, og disse Mennesker staa overfor alt dette nye, som om det var noget, der lige pludselig var taget ned fra Himmen, eller op fra Skrivebordet, og som man nu forsøgte at bringe i System. Men saaledes er det jo slet ikke. I alle Perioder er det muligt at paavise tydeligt og klart, hvordan Forsørgelsen har været ordnet, og at den har været ordnet i Overensstemmelse med den Ordning, der fandtes af Erhvervslevet, og det er altsaa dette, jeg nu først skal forsøge at vise.

Det første, vi dér træffer paa, er den gamle germanske Agrarforfatning, som jo er bygget op under Lighedens Lov, med Jorden i Fælleseje. De menige Frimænd har alle lige Adgang og Ret til denne Jord, de ejer ikke noget af den, det er altsammen Fælleseje, det er kun Brugsretten, der fordeles mellem dem; og hver har Brugsret, da der er Jord nok, til saa meget Jord, som er nødvendigt for at forsørge ham og hans og gøre det muligt for ham at efterkomme de offentligretlige Pligter, han har, — de eneste. Udenom det ligger der saa igen en hel Mængde Land, som ikke er opdyrket, men som ogsaa er i Fælleseje, og som ogsaa benyttes til Fællesdrift. Og udenom alt dette ligger, hvad der svarer til det 18de og 19de Aarhundredes Amerika, det vil sige, der ligger Ødelandet, som Folk kan gaa ud i, og hvor de kan arbejde for dem selv; og hvad de dér faar i Gang, er noget, der tilhører dem selv — det er akkurat det, der svarer til det 18de og 19de Aarhundredes Amerika i vor Tid.

I denne Organisation er Ordningen af Forsørgelsesvæsenet netop lige saa simpel og ligetil som selve Erhvervsorganisationen. Det er Familien, der forsørger. Ogsaa dér er der naturligvis Folk, som ikke kan forsørge sig selv. Der er ingen arbejdsløse, men der er Børn, og der er Invalidere, og der er gamle. Og disse forsørges af Familien, derefter af Slægten, og dermed er det færdigt. Alle